

Світлана МАКСИМЕНКО

ФЕСТИВАЛЬНІ ОБЖИНКИ

(Міжнародний фестиваль національної класики на сценах театрів ляльок "Обереги", I Всеукраїнський фестиваль "Леся Українка на сцені")

Осінь 2011-го видалась щедрою на фестивальний рух в Україні. У нашому огляді мова йтиме, зокрема, про дві фест-події у театрах Львівського Міжобласного відділення Національної Спілки театральних діячів України.

Після нетривалої перерви (викликані адміністративно-організаційними причинами) повернувся у загальноукраїнський контекст Міжнародний фестиваль національної класики на сценах театрів ляльок "Обереги" (Івано-Франківськ). А в Луцьку дебютував Всеукраїнський фестиваль "Леся Українка на сцені", присвячений 140-річчю від дня народження Лесі Українки.

Обидва відбувалися під егідою Міністерства культури України, обласних державних адміністрацій та обласних рад Івано-Франківська та Луцька, управлінь культури держадміністрацій вище згаданих міст, а їхніми господарями були, відповідно: Івано-Франківський академічний обласний театр ляльок імені Марійки Підгірянки (директор – Р. Братківський, заслужений працівник культури України) та Волинський академічний обласний театр ляльок (директор – художній керівник Д. Поштарук, заслужений діяч мистецтв України) і Волинський академічний обласний український музично-драматичний театр імені Т. Шевченка (директор – А. Глива, художній керівник – П. Ластівка, заслужений діяч мистецтв України).

26-30 вересня гостинна столиця Прикарпаття зарясніла різномовними афішами та щасливими обличчями колег по цеху: до Івано-Франківська прибули лялькарі з Чехії, Словаччини, Польщі, Литви, Біло-

Прес-конференція журі та учасників Міжнародного фестивалю "Обереги".

руси, Молдови, Росії. Україна ж була представлена театрами Києва, Харкова, Херсона, Львова, Чернівців і, звичайно, господарів "Оберегів".

Десять літ тому, 2001 р., заходом довголітнього директора театру (та засновника фестивалю) Зіновія Ілліча Борецького стартували в Івано-Франківську "Обереги". Минув час, але актуальність збереження та популяризації національної мітології та культури серед наймолодшого покоління українців не втратилась. У техногенному глобалізованому світі за умов потужного пресингу іншомовної поп-культури в сучасному соціумі виникає доконечна потреба у вихованні молоді на традиціях власної культури, у само-

ідентифікації. Тут в обороні вищезгаданих цінностей лідером є театр, особливо – для дітей, головно – для наймолодшого глядача – театр ляльок.

В Івано-Франківську при визначенні переможців – фестиваль конкурсний, його роботу оцінювало професіональне журі, куди запросили: Олександра Інюточкина, заслуженого діяча мистецтв України (Харків), Леоніда Попова, заслуженого артиста України (Київ), Світлану Максименко, кандидата мистецтвознавства (Львів), Надю Семенкович, тележурналіста (Івано-Франківськ), Миколу Данька, художника (Київ) – враховувалась відповідність показаних спектаклів творчій концепції фестивалю, художньо-естетичним та професіональним критеріям.

Оскільки, на жаль, не всі, достойні за фаховим рівнем та способом комунікації (розуміння психології свого глядача та вміння розмовляти з ним відповідно) вистави вписувались у творчу програму “Оберегів” – маю на увазі Львівський академічний обласний театр із “Сніговичками та Сонечком” О. Веселова у режисурі О. Куцика; Театр ляльок (Острава, Чехія) з “Дівчиною з помаранчами” за романом норвезького письменника Ю. Гордера та ін.), журі прийшло до компромісного рішення: відзначити високу постановочну культуру “Сніговичків та Сонечка” О. Веселова у режисурі Олександра Куцика “спеціальним призом журі фестивалю”. Вацлава Клеменса у номінації “найкраща режисерська робота” (згаданий Острівський театр ляльок. “Дівчина з помаранчами” за Ю. Гордером) нагороджено за злагоджений акторський ансамбль, точну психологічну розробку характерів сценічних образів, делікатне поєднання новітніх технологій (у сценографії, конструюванні ляльок тощо) з правдою існування героїв на сцені.

Новітніми виражальними методами (використання аудіо-візуальних засобів, сучас-

них матеріалів у конструюванні масок, костюмів, спецефектів – художник Павел Губічка) у поєднанні з елементами музичного театру, що, у нашому випадку, не виключає вправності заданих режисером та створених акторами яскравих пластичних малюнків ролей – запам’яталась вистава “Ластівочка” Т. Слободзянека в режисурі З. Лісовського (Торунь, Польща). Казкова історія “нерівного” кохання і шлюбу Ластівочки й Кота (актори працюють у “живому” плані з використанням масок –ляльок) вражає не лише переліченими творчими приладами, а й стала прикладом того, як держава фінансує та підтримує мистецтво театру для дітей у Польщі. Кошторис однієї вистави тут, напевно, перевищує річну вартість постанов у наших театрах. Цей знаний у себе на батьківщині театр став не лише засновником численних фестивалів, проєктів, а й залучив цьогоріч Івано-Франківський театр ім. М. Підгірянки до співпраці у міжнародному проєкті “Летючий фестиваль: родина і дитина в сучасній Європі”, реалізований за підтримки Європейської комісії в програмі “Культура 2007–2013”. Журі фестивалю виставу “Ластівочка” відзначило як переможця у номінації “за найкращу сценографію”.

Вистава “Терем” за п’єсою О. Ліманова у режисурі В. Бугайова та сценографії В. Нікітіна (Курський обласний театр ляльок, Росія) була яскравим прикладом (на жаль, надто самотнім, малочисельним) точної концептуальної, творчої, адресної відповідності вистави програмі “Оберегів”. П’єса сучасного російського автора О. Ліманова у жанрі притчі

Сцени з вистави “Ластівочка” Т. Слободзянека. Інсценізація й режисура – Збігнєв Лісовський, художник – Павел Губічка. Театр “Бай Поморські”, Торунь (Польща).

розповідає про вічні проблеми людського буття, в якому дім – Терем – це жива істота, невидима постать зі своїми болями, проблемами, пристрастями. Тому сценічні образи: Терем, Двері, Домовик, Дурень, Господиня (вона ж Звір), створені високопрофесійними акторами Н. Бугайовою, Л. Марголіною, В. Козловим, О. Печкуренко, М. Шмитьком, І. Семяновським, Е. Янгільбаєвим, – запам’ятовуються яскравими характерами, живими ляльками (вистава і тут не порушує цілісності виду театру: це суто лялькова вистава, в якій панує універсальна могутність-величність ЛЯЛЬКА, творчим конструктором якої був знаний майстер своєї справи Віктор Нікітін). Але яка вона?! Вигляд, вираз обличчя, пластика, характер, внутрішній світ героїні-персонажу Дверей досі в мені звучить, коли доводиться відчиняти будь-які двері в старому домі. Мимохіть ловлю себе на думці: скількох доль, людей, трагедій, історій стали свідками ці двері? А в цьому домі хтось невидимий живе і диктує свої, зовні непомітні, але дуже жорсткі правила гри ... Чи не “робота” це Домовичка? Такого, до прикладу, котрого так уміло відтворив молодий курський актор Микола Шмитько – переможець у номінації “найкраща чоловіча роль”! Його Домовичок – створіння неокресленого віку, статі. Такий собі універсальний вічний дух з незламним характером, могутньою волею і... страшною втомою від людей, їхніх проблем, які завжди змушений брати на себе Домовик – М. Шмитько. Бо він добрий. А хто добрий, як відомо, той і страждає найбільше!

Сцена з вистави “Терем” О. Ліманова. Режисер – Валерій Бугайов, художник – Віктор Нікітін. Курський державний театр ляльок, Курськ, Росія.

Традиційно високий професіональний рівень лялькарів презентує Білорусь. Брестський обласний театр ляльок з пушкінською трагедією “Моцарт і Сальєрі” у виставі “Місяць Сальєрі” (автор інсценізації та режисер Руслан Кудашов, лауреат театральної премії Росії “Золота маска”) довів безпідставність твердження, що театр ляльок – театр тільки для дітей. Велич таланту Пушкіна, Моцарта, генія-лиходія Сальєрі – позачасові категорії добра і зла – доводять режисер та учасники вистави. Навіть якщо зло не позбавлене обдарування, до прикладу, Сальєрі (актор Д. Нуянзін). Його душевні “муки-ревності”, хрипкуватий голос,

безкровне сіре обличчя-маска (художники Андрій Запорозький та Алевтина Торик, Санкт-Петербург), мерехтлива, невпевнена пластика – органічна складова злагодженої і гармонійної, як музика Моцарта, вистави (нагорода у номінації “найкраща вистава”). У ній панують графіка чорно-білі та сірі тони, мініатюрні ляльки, дивовижно образний і точний предметний світ, а головне – талант режисера і його однодумців-акторів.

Сцена з вистави “Музична крамничка” Н. Крат за Л. Легутою. Режисер – Олег Новохацький, художник – Ельвіра Босович. Львівський театр естрадних мініатюр 8 “І люди, і ляльки”.

Сцена з вистави "Сніговички та Сонечко" О. Веселова. Режисер – Олександр Куцук, художник – Т. Улинець. Львівський академічний обласний театр ляльок.

До речі, про музику. Музична драматургія вистави – окрема важлива її складова. Якось непомітно, надто на фестивалях, фіксуєш тенденцію до спрощення у цій царині. Здебільшого зустрічаємо підміну театральної музики естрадною. Саме про це, як про негативний факт, мусимо згадати, виставу Чернівецького театру ляльок "Лілея" за Лесею Українкою (режисер та автор інсценізації Руслан Неупокоєв). Чи відсутність творчої концепції у режисера, чи його прагнення сховатись за музичне рішення (голосне, безбарвне, хаотичне, естрадне, позбавлене будь-якої цілісності, логіки, розвитку – автор музики, до речі, не вказаний у програмці) викликають враження від вистави як від не продуманого тематично естрадного концерту, котрий "дає" глядачеві лише одну емоцію – втому. Тому виникає бажання якнайшвидше дочекатись кінця цієї какофонії рухів, звуків, кольорів...

Натомість уже вкотре хочеться підкреслити високу музикальну

Сцена з вистави "Людвіг+Тутта" Д. Нуаянзіна за Я.-О. Екхольмом. Режисер – Д. Нуаянзін, художник – Людмила Скитович. Івано-Франківський академічний обласний театр ляльок ім. Марійки Підгірянки.

культуру Театру імени Марійки Підгірянки в особі композитора і хормейстера Любови Литвинчук (перемога у номінації "найкраще музичне рішення вистави" у спектаклі "Егле – королева вужів" С. Неріс). Згадана робота вирізнялась не лише драматургічною цілісністю музичної канви вистави, а й національним прибалтійським мелосом, в якому органічно звучала українська тема. Вокал акторів, їхня культура голосоведення – результати невтомної праці номінантки. Ще одна героїня у згаданій виставі (актори працюють у двох планах: живому і з лялькою), виконавиця заголовної ролі Егле – Галина Савчин була відзначена як переможниця у номінації "за найкращу жіночу роль".

Особливою енергетикою "доброго юного" театру віяло від дебютантів – гостей фестивалю: студентів Харківського національного університету імени І. Котляревського (режисер О. Інютчкін) та зворушливого "Лялькар" в режисурі Д. Іванової (майстерня Л. Попова), студентки 5-го курсу Київського національного університету театру, телебачення і кіно ім. І. Карпенка-Карого.

Театр – енергія творення і світла: це стало гаслом усіх гостей та учасників фестивалю "Обереги". Активно й творчо працювало також глядацьке журі, котре назвало свого переможця: Львівський театр естрадних мініатюр "І люди, і ляльки" з виставою "Музична крамничка" Н. Крат за мотивами казки Л. Легут (режисер О. Новохацький). Учасники фестивалю та журі організували прес-конференцію для журналістів і практиків театру. Питань і проблем

Сцена з вистави “Дівчина з помаранчами” за Ю. Гордером. Режисер – Вацлав Клеменс, художник – Томас Волькнер, художник з костюмів – Томас Купта. Театр ляльок. Острава, Чехія.

“Маленький Принц” А. де Сент-Екзюпері. Режисер – Б. Чупріна, художник – Г. Рябінчук. Херсонський обласний театр ляльок.

виявилось набагато більше, ніж часу та можливостей для їхнього вирішення.

Сподіваємось, наступні “Обереги” знову візьмуть під свою гостинну опіку (і активну поміч надасть секретар журі Марія Бойчук) нових гостей та учасників-лялькарів, котрі в ієрархії видів театру посідають особливе місце: театру, який не має вікових чи мовних бар’єрів, а ще – одвічної зіркової хвороби своїх акторів, бо “зірки” вони запалюють в очах і душах своїх маленьких і дорослих глядачів!

Фестиваль-дебютант за п’єсами Лесі Українки, присвячений 140- річчю від дня народження видатного літератора-новатора в українській літературі і драматургії, вперше проведений на Волині, у Луцьку, стане, очевидно, творчим зачинанням наступних, яскравіше виражених концептуально та організаційно (цей був репрезентативним, без суворих творчих критеріїв відбору, конкурсної основи). Добре адміністративно організований знаними в Україні майстрами театральної справи Данилом Поштаруком (фестиваль відбувався на сценах Волинського академічного театру ляльок та музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка), Анатолієм Гливою, Петром Ластівкою, фестиваль мав у своїй програмі вистави драматичні, лялькові, камерні, моновистави, літературно-музичні композиції. Серед 19 показаних у Луцьку вистав 11 – за “Лісовою піснею” (!?) Не всі з них, звичайно, гідно репрезентували метамову лесиних драм. Але режисерські роботи С. Славінської (Вінницький академічний театр ім. М. Садовського), В. Денисенка (Волинський академічний обласний музично-драматичний театр ім. Т. Шевченка) виявили такий творчо-вдумливий підхід до метафорично-сислового рішення “Лісової пісні”, що вкотре переконуєшся:

Сцени з вистави “Місяць Сальєрі” за О. Пушкіним. Режисер – Руслан Кудашов, художники – Андрій Запорозький, Алевтина Торик. Брестський театр ляльок, Білорусь.

коли є режисер-деміург, вже не може бути мови про несценічність драматургії.

Надивовижу свіжо й мажорно зазвучав у Луцьку цього разу Львівський драматичний театр імени Лесі Українки з “Лісовою піснею” у режисурі Л. Колосович за участі випускників акторського відділення Львівського національного університету ім. І. Франка. Можливо, таке органічне поєднання різних поколінь акторів: метрів сцени (Ж. Тугай – Мати Лукаша) з середнім (В. Тадер, В. Сідлецький та ін.) і молодими виконавцями дадуть нове дихання цьому колись славному у Львові колективу?!

Хмельницький обласний український музично-драматичний театр ім. М. Старицького в особі актора, режисера В. Веляника запропонував вдумливий авторський підхід до вічної проблеми зради в моновиставі “На полі крові”.

Тонке мереживо глибинних процесів духовного світу своєї героїні майстерно відтворила у виставі “Розмова” артистка Л. Вовкун (Молодий театр, режисер – М. Яремків).

А це означає: шлях нового прочитання творів Лесі Українки – попереду, твердження про “несценічність” лесиних драм – у минулому!

(Івано-Франківськ, Луцьк)

